

Uppföljning av avgångar under grundutbildning 2003

Uppföljningen omfattar avgångar som skett under 2003 bland dem som ryckt in under samma år. Drygt 2 100 avbröt grundutbildningen med värn- eller civilplikt. De utgör 13 % av antalet inryckta. Avgångarna var bland värnpliktiga 13,5 % och bland civilpliktiga knappt 5 %. Största delen avbryter av hälsoskäl (79 %) eller på grund av ansökan om vapenfri tjänst (14 %).

En tabell över avgångar per utbildningsanordnare finns på Pliktverkets hemsida (www.pliktverket.se) under Statistik-Sammanställningar.

Avgångsorsaker inrapporterade i Pliktverkets register

Psykiska orsaker	35 %
Skador inkl ryggproblem	24 %
Hörsel	12 %
Andningsorganen och allergier	3 %
Övriga medicinska	5 %
Sökt vapenfri tjänst	14 %
Utebliven inställelse eller vägran	2 %
Annan utredning av tjänstgöringsförhållanden	3 %
Övriga orsaker	2 %

Enkät avgångar 2003

Pliktverket har i likhet med föregående år skickat en enkät till dem som avbrutit grundutbildningen. Enkäten har gått ut till 2 070 män och kvinnor som är registrerade som avgångar under 2003 och som har ryckt in under samma år. Svarsfrekvensen på enkäten är cirka 46 %.

Så här såg valmöjligheterna ut i enkäten.

Sätt ett kryss efter det eller de påståenden som du tycker stämmer bäst med orsaken till att du avbröt utbildningen. Skriv gärna kommentarer efter påståendet eller nederst på sidan.

- Jag hade svårt att anpassa mig till lumpen
- Det ställdes för stora krav på mig
- Jag trivdes inte med befälen
- Jag trivdes inte med lumparkamraterna

Jag sökte vapenfri tjänst

Jag avbröt av sociala skäl (t e x tjejen, familjen)

Min befattning ändrades mellan inskrivning och inryckning

Min befattning ändrades under pågående utbildning

Min hörsel hade försämrats mellan mönstring och inryckning
Min hörsel försämrades under tjänstgöringen

Jag fick ont i ryggen

Jag skadades under tjänstgöringen

Typ av skada _____

Jag skadades mellan mönstring och inryckning

Typ av skada _____

Jag hade en skada redan vid mönstringen

Typ av skada _____

Övriga medicinska orsaker

Övriga orsaker

Övriga kommentarer

Valmöjligheterna har sedan förra årets enkät kompletterats med: "Skador under tjänstgöring", "Skador mellan mönstring och inryckning", "Skada redan vid mönstring". Sedan fjolårets enkät har påståendet "Ändrad befattning" delats upp i: "Mellan inskrivning och inryckning", "Under pågående utbildning". Påståendet "Försämrad hörsel" har delats upp i: "Mellan mönstring och inryckning", "Under tjänstgöring" och påståendet "Jag avbröt utbildningen av den här anledningen" har ersatts med påståendena: "Övriga medicinska orsaker" och "Övriga orsaker". Vidare finns en möjlighet till utförligare förklaringar under "Övriga kommentarer".

Sammanlagning av resultatet för dem som angivit endast ett svarsalternativ och dem som angivit flera svarsalternativ i enkätsvaren (945)

	Antal	%
Jag hade svårt att anpassa mig till lumpen	73	(7,7%)
Det ställdes för stora krav på mig	23	(2,4%)
Jag trivdes inte med befälen	38	(4,0%)
Jag trivdes inte med lumparkamraterna	16	(1,7%)
Jag sökte vapenfri tjänst	83	(8,8%)
Jag avbröt av sociala skäl (t e x tjejen, familjen)	87	(9,2%)
Min befattning ändrades mellan inskrivning och inryckning	27	(2,9%)
Min befattning ändrades under pågående utbildning	27	(2,9%)
Min hörsel hade försämrats mellan mönstring och inryckning	82	(8,7%)
Min hörsel försämrades under tjänstgöringen	39	(4,1%)
Jag fick ont i ryggen	52	(5,5%)
Jag skadades under tjänstgöringen	119	(12,6%)
Jag skadades mellan mönstring och inryckning	58	(6,1%)
Jag hade en skada redan vid mönstringen	81	(8,6%)
Övriga medicinska orsaker	92	(9,7%)
Övriga orsaker	48	(5,1%)

Jämförelse mellan enkätsvaren 2003 och 2002

	2003	2002
Jag hade svårt att anpassa mig till lumpen	73 (7,7%)	90 (9,7%)
Det ställdes för stora krav på mig	23 (2,4%)	23 (2,5%)
Jag trivdes inte med befälen	38 (4,0%)	31 (3,4%)
Jag trivdes inte med lumparkamraterna	16 (1,7%)	14 (1,5%)
Jag sökte vapenfri tjänst	83 (8,8%)	94 (10,2%)
Jag avbröt av sociala skäl (t e x tjejen, familjen)	87 (9,2%)	119 (12,9%)
Befattning ändrades under pågående utbildning	27 (2,9%)	26 (2,8%)
Försämrad hörsel	121 (12,8%)	126 (13,6%)
Jag fick ont i ryggen	52 (5,5%)	81 (8,8%)
Jag skadades under tjänstgöringen	119 (12,6%)	
Jag skadades mellan mönstring och inryckning	58 (6,1%)	
Jag hade en skada redan vid mönstringen	81 (8,6%)	
Övriga medicinska orsaker	92 (9,8%)	
Övriga orsaker	48 (5,1%)	

Skador anges som den vanligaste avgångsorsaken i enkäten. De som haft en skada redan vid mönstringen har i en del fall inte uppgivit denna. I andra fall har skadan inte bedömts påverka tjänstgöringen. Det finns många som vill genomföra tjänstgöringen trots att de är medvetna om sina ”gamla” skador. Tyvärr uppstår även många nya skador under tjänstgöringen. Vanligast är belastningsskador på rygg, knän, fotleder och axlar. Ryggproblemen kan i många fall hänföras till belastning i form av tung utrustning. Skador och ryggproblem utgör tillsammans 33 % av avgångsorsakerna i enkäten 2003.

Försämrad hörsel är i likhet med förra året ett stort problem. Många som klarade hörselprovet vid mönstring gör det inte vid inryckning. Hörselskador uppkommer även under tjänstgöringen och då oftast i samband med skjutning. Sammantaget uppger 13 % att de avbrutit på grund av hörselproblem. Detta är en marginell minskning jämfört med 2002.

Avgångsorsaken ”ansökan om vapenfri tjänst av samvets skäl” har uppgetts av 9 %. En del av dessa har andra bakomliggande skäl, men har använt sig av va-

penfriansökan som en möjlig utväg att avbryta. I enkäten för 2002 uppgav en något större andel ansökan om vapenfri tjänst som avgångsorsak.

Andelen som uppgett att de haft svårt att anpassa sig till lumpen har minskat med två procentenheter. En något större andel än förra året är missnöjda med sina befäl.

Övriga kommentarer i enkätsvaren

Ungefär hälften har lämnat ytterligare kommentarer till varför de har avbrutit grundutbildningen. Det finns några dominerande problemområden som framgår av kommentarerna. Dessa stämmer väl överens med vad som framkom i enkäten 2002.

Utan inbördes rangordning är dessa:

Beskrivningen av befattningarna som de får i samband med mönstring, på internet och i foldrar stämmer inte överens med verkligheten ute på förbanden.

Många får inte den befattning som de ursprungligen skrivits in till eller tvingas byta befattning under utbildningens gång.

Vissa befäl använder otillåtna metoder som kollektiv bestraffning, fysisk eller psykisk bestraffning, mobbning eller andra trakasserier.

En del upplever att försvaret lever som i en egen och föråldrad värld med tänkesätt och hierarkier som inte passar in i dagens samhälle.

På grund av en försämrad hörsel mellan mönstring och inryckning uttrycker många en besvikelse över att de inte fått chansen att fullgöra grundutbildning. I några fall har hörseln varit fullgod när de i efterhand testat den civilt.

Många av dem som drabbats av uppkomna eller förvärrade skador uttrycker också en besvikelse över att inte kunnat fullfölja grundutbildningen. Endast ett fåtal kan beredas plats för ny inryckning efter rehabilitering.

Som sammanfattning kan konstateras att flertalet av dem som lämnat "Övriga kommentarer" har en negativ inställning till plikttjänstgöringen. Det finns dock undantag. En del uppger att de trivts mycket bra.

Frågor som det finns anledning att ställa bland annat utifrån enkätsvaren

Hur är uppfattningen om pliktjänstgöringen bland dem som fullföljt utbildningen? Ska Pliktverket göra någon undersökning av framgångsfaktorer? Vad är det som gör att det stora flertalet klarar utbildningen? Kommer ännu fler att fullfölja utbildningen kommande år till följd av det nya urvalsförfarandet (fyra urvals- och inskrivningstillfällen per år) som infördes för knappt två år sedan?

De viktigaste faktorerna som kan öka andelen som fullföljer grundutbildningen

- Befattningsbeskrivningar och information om tilldelad befattning ska överensstämma med tjänsten på förbandet/skolan.
- Färre byten av befattningar.
- Den pliktige måste kunna ta till sig vad tjänsten innebär och vara väl förberedd vid inryckning.
- Den pliktige är totalförsvarets viktigaste kugge och ska tas omhand därefter.

Förenklad bild av avgångsorsaker med utgångspunkt från inkomna enkätsvar 2003